

IN MEMORIAM

Prof. Dr. Kolosváry Gábor, sz. Kolozsváron, 1901. VIII. 18-án, †Szegeden, 1968. XII. 24-én. Iskoláit és az egyetemet Kolozsváron végezte. 1923—29 közt a szegedi egyetemen asszisztens, 1929—54 közt a Nemzeti Múzeum őre, sokáig a pókgyűjtemény vezetője, majd az őslénytárban fosszilis kagylósrákokkal foglalkozik. 1954-ben nevezik ki a szegedi egyetem állatrendszertani intézete igazgatójának; 1958-ban a tudományok doktora; 1960-ban a M. Tudományos Akadémia levelező tagja. 1955-ben indítja meg a Tisza-kutatást, majd folyóiratát, a „Tiscia”-t. Kitüntetései: az Oktatás Kiváló Dolgozója (1956); a Hidrológiai Társaság Bogdánffy-díja (1965); a lyoni Sociétés Linnéenne lev. tagja. Munkássága rendkívül gazdag: kb. 900 tanulmányt és 2 könyvet írt (kaszáspókok, a tiszai halászat és település), elsősorban a pókokról és kagylósrákokról, de írt általános biológiai tanulmányt is. A madártan terén 5 dolgozatot tud felmutatni: a madarak póktáplálékáról (Természet XXVII.; Kócsag VI.; M. Biol. Kut. Munk. V.); a borókások madárvilágáról (Kócsag VII.; Zeitschr. f. Morph. u. Ök. d. T. 28.). Tanszékén több madártani disszertáció készült. A Tisciában mindig bő helyet biztosított az ornithológia részére. Szoros barátság fűzte VASVÁRI-hoz, akivel sokat kutattak együtt. Mint melegszívű, mindig segítőkész jóbarátot is búcsúztatjuk. Hirtelen halála nemzetközi részvétet keltett.

Vásárhelyi István, a kitűnő autodidakta zoológus, a természetvédelem éles tollú harcosa Jászberényben született 1889. V. 29-én. Az első világháborúban 1914—16 közt katonai szolgálatot teljesít, ahonnan mint 75%-os rokkant tér haza. Ezután mezőgazdasági pályán dolgozik. 1929-ben kerül a miskolci erdészethez. Már 1911-ben is foglalkozott a pisztángyógyászat kérdéseivel, ezért 1933-ban az erdészet a Garadna-völgyi halgazdasághoz osztja be. Ettől kezdve élete végéig Lillafüred a hazája. Sok kellemetlenség éri. Ezek közül talán legjobban érinti az az ellentét, amely közte és néhány, főként német mammalógus közt támad, és amelynek következményeként 1936-ban eltiltották tudományos dolgozatok írásától. Vitáit rendkívül szenvedélyes, éles hangon folytatta, de nem hagyta magát letörni. 1936—37-ben álnév alatt írogat (ÚJHELYI ISTVÁN). Intézetünk munkájában is élénken részt vett, s ezért 1930-ban „rendes megfigyelő”-i oklevelet kapott. Számos madártani közleménye közül kiválik az Adatok a Borsodi-Bükk gerinces faunájához c. tanulmánya (Erdészeti Lapok 1942). 1945-ben halászati felügyelőnek nevezik ki. Ezután sok kis könyvecskeje jelenik meg (A pénzmapocok, Magyarország halai, Magyarország hullói és kételtűi, Hasznos és káros vademlősök). Két új gerinces állatformát is bevezet az irodalomba: *Mustella hungarica*, *Salmo ungeri*. Igen sok állatsoporttal foglalkozott még, így csigákkal is. 1968-ban vonult nyugalomba, s Lillafüredről írogatta harcok cikkeit és leveleit a természetvédelem érdekében. 1968. II. 17-én, a diósgyőri kórházban fejezte be örökké vitázó, de fáradhatatlanul kutató, munkás életét.

Markov Vuja, született Bácsföldváron, 1907-ben. Különösen a ragadozómadarak gyűrűzése terén ért el kiváló eredményeket. Tanyáján mindig egész kis állatkertet tartott a hozzá behozott sérült madarakból, melyeket gyógyulásuk után — szintén meggyűrűzve — szabadon engedett. Kiváló szabadtéri ismeretekkel rendelkezett. Naplói kivonatát — számos saját cikkén kívül — CSORNAI tette közzé (Aquila LXV. p. 321—326, 366). Úgyesen preparált is. Amikor 1947-ben Amerikába távozott, onnan is tartotta a kapcsolatot a madártani körökkel, s szívesen segédkezett minden kutatásban. A nehéz fizikai munka azonban tönkretette szívét, s több évi betegeskedés után hazatért. Áldozatkész, munkás életét Backo Gradistén (Bácsföldvár) fejezte be 1967. VI. 15-én. Sok leleményes találmányát vitte magával a sírba, de kutatási eredményei örökbecsűek maradnak a madártani tudomány részére.

Sterbetz József, született Szarvason, 1896. XII. 20-án. Mint vadászember **BERETZK PÉTER**-rel járta a szegedi Fehér-tavat, s így jó madárismeretre tett szert, amit saját területén, Nagyszénáson, megfigyeléseivel és gyűjtéseivel kamatoztatott. A helyi múzeumok (Szeged, Hódmezővásárhely) sok anyagot köszönhetnek neki, de **VASVÁRI** révén Intézetünkkel is élénk kapcsolatban állt. Budapesten halt meg 1968. I. 6-án.

Tóth János, 1907—1965. A Fehér-tói szikes pusztaszélen, az 5 hold földön álló magányos tanyát még az apja építette, amikor még a pusztát nem szelték keresztül-kasul a „kanálisok”. Állta a tanya a tengerré dagadt tavaszi vadvizek ostromát, míg nyár derekán a sivataggá vedlett pusztaságban felhőkig érő sziktoléserek kavaroztak körötte . . . A szikes puszta mostoha és különleges élete formálta testét-lelkét, gondolatvilágát, nevelte őt a természet fiává. Tekintete a körkörös horizonton pihent meg, ahol a puszta széle összeolvadt az ég peremével, ahonnan a madarak jöttek és mentek. Tudta, ha „elsimul az ég” Sándorfalva felett, ha „megzöldül a víz”, esőnek kell jönnie. Röptiben is ismerte a sokféle „snyeffőt”, csak még azok hazáját nem ismerte. Tudta, hogy a kis szélkiáltó tavasszal a meggyfavrágzás idején sokasodik meg, amelyeket már az apja vadászta lessgödörből, kemencében szárított csalmadarakkal. Még természetvédelmi törvényünk előtt lett vigyázója annak a 280 holdas rezervátumnak, amit a tulajdonos város engedett át a tudománynak. Fizetésre már nem jutott a város kasszájából. Ismerte a 3000 holdas pusztát zegézugát, fáradhatalanul „dagasztotta” a sarat, hogy a madarak fészket felkutassa, őrizze. Ásta, csákányozta a latyak alatti agyagban a megfigyelő lessgödöröket. Mázsát meghaladó súlya hatalmas munkateljesítményekre tette alkalmassá. Munka előtt azonban kolbásszal, szalonnával jól „bekenődött”; a kemencében naponta friss kalács sült. A zamatos, ízes beszédű-mondású pusztai magyarnak a prototípusa volt. Az Országos Természetvédelmi Tanácsnak **Tóth János** természetvédelmi őre lett. Gyűjtőútjaimon hűségesen segédkezett a sártaposásban, cipekedésekben. Nagy kedvvel, örömmel, szenvedéllyel ismerkedett az Ős-fehér-tó előtté még sok tekintetben titokzatos világával. Kis földjét feleségével együtt maga ásta, kapálta, aratta, három fiúgyermeket nevelt, taníttatott dolgos magyar emberekké. Élete utolsó éveiben a szíve kezdett „okoskodni”, emiatt meg is vált „hivatalától”. 1965. augusztus 13-án a jószágot etette, amikor a tanya udvarán élettelenül rogyott össze. A szívéhez nőtt Fehér-tói puszta (most halastó) szélében alussza örök álmát a szaty-mazi domboldal temetőjében.

Dr. Andrásy Ernő, orvos, született Szalacs községben (Bihar m.) 1894. IV. 10-én, meghalt Valea lui Mihai-on (Érmihályfalva) 1968. V. 1-én. A természetszeretettel anyai nagypapjától, Kovács János debreceni tanártól örökölte. Nagyapa és unoka együtt bújják az Érmellék mocsarait, együtt tanulmányozzák madárvilágát. Így kezdi kora gyermekkorában szakszerűen gyűjteni a madarak fészekaljait. Gyűjteménye később olyan elismerésre tett szert, hogy a román állam az ugyancsak gazdag régészeti, naprajzi és éremgyűjteményével együtt, nyilvános jogú magánmúzeumnak ismerte el mint egyetlen ilyen múzeumot Romániában. Középiskoláit Szatmárnémetiben, az orvosi egyetemet Budapesten és Münchenben végezte. 1919-ben avatták doktorrá, és kinevezték tanársegédnek a debreceni Bábaképző Intézethez, de rövidesen, atyja betegsége miatt Érmihályfalvára költözik, ahol mint orvos működik haláláig. 1922-ben veszi fel a kapcsolatot a Madártani Intézettel madárvonulási megfigyeléseivel, 1924-ben „rendes megfigyelő”-i oklevelet nyert. 1957-ben jelent meg összefoglaló tanulmánya az Érmellék madárvilágáról, 1911—1955 közötti vizsgálatait alapján, de mint maga írja, voltaképpen már 10 éves korában, 1904-ben megkezdte azokat Szalacson. Munkájában ismertette a lecsapolás és az erdőirtás következtében történt nagy változásokat, és hogy ezek hogyan érintették az Érmellék madárvilágát. 1956-ban gyűjteményét elkobozták, de annak értékes része a nagyváradi múzeumba került. Sokoldalú, értékes munkatársat veszítettünk el benne. Halála úrt hagyott az Ér folyó környéke madártani kutatásában.

Prof. Dr. Szunyoghy János, született Kisújszálláson, 1908. IX. 18-án. Egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, ahol 1932-ben tanári oklevelet nyert. Először Kecskeméten, majd Sopronban tanár, 1950-ben a Természettudományi Múzeumhoz kerül mint az emlőosztály vezetője, később az Állattár aligazgatója is. 1962-ben kandidátus, 1966-ban c. egyetemi tanár. 1959/60 és 1965/66 esztendőkből tanzániai expedíciókon vett részt. Bár madártani irodalmi munkássága nem volt, a madártani kutatások iránt mindig élénk érdeklődést tanúsított, és mindenkor készséggel segítette az ornithologusok munkáját. Meghalt Budapesten, 1969. VI. 20-án.

Széchenyi Zsigmond, született Nagyváradon, 1898. I. 23-án. Vadászati író, akinek tiszta magyarsággal írt vadászati könyvei a helyes fogalmazásra oktatták a magyar zoológusokat, nemcsak szórakoztattak. Könyvei a magyar vadászirodalom remekei. Nem volt ornithologus, vadászember volt egész életében, de akár az „Így kezdődött” vagy az „Afrikai táborítúzek” c. könyveit olvassuk, láthatjuk belőle, hogy érzelme volt madármegfigyelésekre. Vadászott Kelet-Afrikában, Egyiptomban, Szudánban, Indiában, Alaszkában, mely útjairól és hazai vadászatairól 10 könyvében számolt be. Intézetünkkel Fehértavi libavadászatai után vette fel a kapcsolatot. Meghalt Budapesten, 1967. IV. 24-én.

Jakab András, született Vas megyén (Szabolcs m.), 1900. IX. 30-án. 1923-ban Nyíregyházáról felvette a kapcsolatot a Madártani Intézettel, és rendszeresen küldött madártani megfigyeléseiről adatokat. 1954-ben a megüresedett preparátori állásba kerül az Intézethez, ahol nemcsak a madarak kitömésével, hanem a külszolgálatokon megfigyelői és gyűjtőmunkával vitte előbbre elpusztult Intézetünk újjáépítését. Aquilánkban 9 tudományos tanulmánya jelent meg. 1964-ben egészségi állapota annyira romlott, hogy kénytelen volt nyugdíjaztatását kérni, de mint preparátor továbbra is haláláig segítette Intézetünk működését. Meghalt Budapesten, 1969. VII. 7-én. Halála mindnyájunkat váratlanul ért, értékes munkatársat és egy kedves humorú, igaz barátot veszítettünk el benne.

Prof. Dr. Dudich Endre, született Nagysallón, 1895. III. 20-án. Középiskoláit Esztergomban végezte, s már ekkor a pályázatok során, melyek még nem zoológiai tárgyúak voltak, megmutatta tehetségét. Majd a kolozsvári egyetemen végzi tanulmányait, melyeket megszakít az első világháború, s így már Budapesten doktorál. 1919—34 között a Magyar Nemzeti Múzeum Állattárának őre. Elsősorban rákokkal foglalkozik, és így állami ösztöndíjjal két ízben is Nápolyban a biológiai intézetben dolgozik hosszabb időn át. 1926-ban a szegedi egyetemen habilitált egyetemi magántanárrá, 1934-ben először mint ny. rendkívüli tanár az általános állattant, majd 1935-től mint ny. egyetemi tanár a rendszertant adja elő. Még muzeológus korában foglalkozott a könyvtárral is, és olyan cédulakatalógust állított össze ezen hivatása során, hogy mint egyetemi tanár a nála végző diákoknak bőséges irodalmi anyagot adhatott kezükbe. Gyakorlatait is azzal kezdte, hogy hallgatóinak a Zoological Record használatát kellett először elsajátítaniuk, hogy későbbi munkáik során a tárgyra vonatkozó irodalommal teljesen tisztában lehessenek. Munkássága egész rendkívülien sokoldalú, így még madártani téren is két tanulmányát ismerjük, melyek közül Bars megye madárvilágát kell kiemelni. Írt az Aquilának és a Kócsagnak is. Ez a sokoldalúság tette őt csakhamar a magyar zoológia vezetőjévé és irányítójává. 1932-ben a M. Tudományos Akadémia levelező tagja, 1942-ben rendes és 1949-ben tiszteletbeli tagja, majd az Akadémia átszervezése után ismét rendes tagja az új Akadémiának, ahol hosszú éveken át a Zoológiai Bizottság és még számos bizottság elnöke. Erre az időpontra esnek nagy alapításai, mint az alsógödi Duna-kutató Állomás, az aggteleki Barlangbiológiai Állomás. Sok éven át a Nemzetközi Duna Kutató Bizottság zoológiai szakosztályának elnöke, és ezek során a tőle kissé távol álló madártanról sem feledkezett meg. Intézetében számos ornithológus is doktorált, az első elfogadott disszertáció is madártani témájú volt, és a magántanári kollégiumban is előadta a madártant. Hallgatóiról mindig mint fiairól gondoskodott, és aki csak egyszer kapcsolatban állt vele, csak a hála hangján emlékezhetik meg róla. Meghalt Budapesten, 1971. II. 5-én.

Warga Kálmán, született Budapesten, 1881. VIII. 3-án. 1907-től kezdve rendszeresen küldi a vonulási jelentéseket Budapestről és Lippáról. 1909-ben jelenik meg első írása a madárgyűrűzésről. A földművelésügyi minisztériumba kerül tisztviselőnek, melynek több osztályán működött, de számára külön öröm volt, amikor a Mezőgazdasági Múzeumba osztották be, hol az ERTL-féle tojásgyűjtemény került keze alá, és benne élt gyermek-kora „erdejében”, mely már akkor lényegesen hanyatlott. HERMAN OTTÓVAL azonban ellentétbe került egy élce miatt, ezért 1913 és 1922 között alig találkozunk a nevével az Aquilában. 1922-ben azonban CSÖRGEY meghívja az intézethez. 1942-ben főadjunktus, 1943-ban kísérletügyi igazgató. Hallatlan agilitása kiemelte az intézetet nehéz anyagi helyzetéből, mint kutató pedig ontja a tudományos és népszerűsítő dolgozatokat. Elsősorban SCHENK jobbkeze a madárvonulás és gyűrűzés vizsgálatában. A gyűrűzések adják alapját legkiemelkedőbb tanulmányainak, mint a csonttollú madarakról, a két kócsagfajról szólóknak, valamint nemzetközi sikert ért el a széncinege és a kerti rozsdafarkú párbaállításának, párváltásának leírásával. Kutatóterepe első helyen a Kis-Balaton, melyet SCHENK adott át neki, ugyanígy átadta először a madárvonulási jelentés összeállítását, majd gyűrűzési

jelentését is. 1924—51 között 15 661 madarat jelölt meg csak a Kis-Balatonban, nem számítva nagyarányú téli gyűrűzéseit a Városligetben, valamint a Herman Ottó úti kísérletügyi telep parkjában odúlakókon tavasszal végzett gyűrűzését.

1949—50 között a Természettudományi Múzeum berendelt nyugdíjasa, amikor ismét járhat és gyűrűzhet a Kis-Balatonon, majd ott is felmentik szolgálata alól, és ekkor visszakerült a Madártani Intézethez, ahol 1952—1968 között berendelt nyugdíjas maradt. Ezekben az években főleg Alesút és Zirc arborétumait vizsgálja, részben Vácrátót, Szeles-tye, Gödöllő és Keszthely parkjaiban is ellenőrzi a madártelepítést, gyűrűz. Élete végén 1968-ban írja meg nagy tanulmányát a magyarországi halfarkasokról. Meghalt 1971. VII. 5-én.

Fekete István, született Göllén, (Somogy m.) 1900. I. 25-én. Meghalt Budapesten, 1970. VI. 23-án. Középiskoláit Kaposváron, a gazdasági akadémiát részben Debrecenben, részben Magyaróváron végezte. Bakóczán uradalmi segédtsízt, majd 1928-tól Ajkán (Veszprém m.) uradalmi intéző 1939-ig. Ettől kezdve csak az irodalomnak élt. 1945 után az akkori Földművelésügyi Minisztérium Propaganda Osztálya alkalmazta mezőgazdasági témájú oktatófilmek megírására. Időközben nagyszámú vadásznovellája és számos nagy sikerű ifjúsági könyve jelent meg, főként állatfőszereplőkkel. Ezek a könyvek rendkívül népszerűek, nemcsak lebilincselően művészi meseszövések miatt, hanem mert szereplőik ábrázolása természetű, természetfestő hangulatai hitelesek, és mindezek felül írásait mélységes humanitásából fakadó állatszeretet hatja át. A madárszeretnek ezért a művészi eszközökkel való propagálásáért intézetünk tiszteletbeli tagjává választotta. Halálával sokat veszített ifjúsági irodalmunk. Míg élt, a pedagógusoktól özönével kapta a köszönő leveleket. Erdemei elismerésül, kormányunk a József Attila-díjjal tüntette ki.